

Ці лёгка закахацца ў наш сумятлівы час?

Арбітражная прадмоўка

Сёння нібыта няма ніякіх падстаў спадзявацца, што кніга беларускамоўнага аўтара можа скласці нейкую канкурэнцыю, скажам, раману Сервантэса «Дон Кіхот», які, пачынаючы з 1605 года, быў надрукаваны на розных мовах агульным тыражом 500 мільёнаў экзэмпляраў. Папулярны ў сучаснікаў ролінгаўскі цыкл пра Гары Потэра — 450. Гэтыя лічбы асабліва ўражваюць пры супастаўленні з цяперашнім насельніцтвам планеты, якое крыху больш васьмі мільярдаў чалавек. Пры гэтым нагадаю, што сусветная літаратура як універсализаванае мастацтва слова складаецца з літаратур нацыянальных, асабліваці якіх залежаць ад мноства фактараў: моўных, гістарычных, культурных etc. Яны фарміруюць індывідуальную і непаўторную вобразна-асацыятыўную сістэму кожнага народа. У перыяд глабалізацыі ім, сістэмам, пагражае брутальная нівеліроўка.

Былі свае рэкорды і ў гісторыі айчыннага прыгожага пісьменства. Так, «раман амаль што сентыментальны» Уладзіміра Караткевіча «Нельга забыць», вядомы таксама і пад назваю «Леаніды не вернуцца да Зямлі», быў выдадзены «Мастацкай літаратурай» у канцы 1982 года тыражом 60 тысяч асобнікаў. Або згадаю, які нечуваны поспех у 1988 годзе сустрэла першае мінскае выданне паэмы «Сказ пра Лысую гару» Францішка Ведзьмака-Лысагорскага. 30-тысячны тыраж быў рэалізаваны за вельмі кароткі час. Аднак наўрад ці трэба верыць паведамленням захопленых рамантызатараў, што быццам увесь тыраж быў раскуплены за адзін дзень. Спатрэбіўся дадатковы, які склаў 30 (а па іншых звестках больш за 100) тысяч асобнікаў.

Але для чаго ўсе гэтыя лічбы?! Каб давесці, што і беларускую кнігу можа напаткаць чытацкі поспех? Дык гэта ўжо даўно і яскрава даказана стабільнай папулярнасцю класічных твораў Яна Баршчэўскага, Якуба Коласа і Янкі Купалы, Змітрака Бядулі і Янкі Маўра, Кандрата Крапівы і Івана Мележа, Васіля Быкава і Івана Шамякіна, Уладзіміра Караткевіча і многіх іншых нашых таленавітых землякоў, продкаў і сучаснікаў.

Па-караткевічаўску скажу: **беларуская літаратура была, ёсць і будзе!** І хацелася б, каб яна і на сучасным этапе была якаснай і высокамастацкай.

Гэта і падштурхнула рэдакцыю часопіса «Малодосць» у канцы пазамінулага года аб'явіць конкурс на лепшы праявіны твор для моладзі! Можна, канечне, пабедаваць і панаракаць, нават паскардзіцца на слабую актыўнасць патэнцыяльных шукальнікаў лаўраў пераможцы. Ды гэта неканструктыўна.

І мы падводзім вынікі. Калегіяльна было вырашана з дасланых на конкурс тэкстаў прызнаць най- лепшым апавяданне «Адэкалонны тытунь» Леры Гілеўскай. Віншруем!

Чым жа менавіта гэты твор прыцягнуў і выклікаў адзінадушныя сімпатыі экспертаў і членаў журы? Назаву некаторыя пункты як пералік аднародных членаў:

- выяўленнем рысаў выразнай творчай індывідуальнасці;
- шчырасцю аўтарскіх самапрызнанняў;
- каларытнасцю і акрэсленасцю вобразаў галоўнай гераіні і персанажаў другога плана;
- апісаннем рэалій сучаснага жыцця;
- неігнараваннем кантэксту літаратурнага мінулага;
- нязбедненасцю ідэйна-тэматычнай асновы твора;
- дакладнасцю і жыццёвасцю мастацкага адлюстравання;
- гарманічнасцю біпалярнай кампазіцыі;
- арыгінальнасцю назвы, якая карэлюе са зместам;
- удалай моўнай характарыстыкай персанажаў.

Склалася ўстойлівае меркаванне, што сучасныя дзяўчаты больш эмансціпаваныя творцы і ўдзячныя чытачы ў параўнанні з іх равеснікамі юнакамі. Ці згодні Вы з гэтым? Падзяліцеся сваімі меркаваннямі.

Галоўная гераіня апавядання Юля даволі легкадумная дзяўчына, якая настойліва займаецца эмацыйным тролінгам кавалераў і ёгай, а таксама піша вершы па-беларуску. Чытач мае магчымасць пазнаёміцца з некалькімі днямі, хутчэй, нават некалькімі эпізодамі з жыцця маладой гераіні нашага часу. Яна жыхарка сталіцы, таму ідэнтыфікаваць названыя мясціны Мінска, дзе адбываецца дзеянне, непраблематычна. Аўтарка вядзе шчырую гутарку пра пераадоленне сябе гераіняй, сродкам самавыражэння якой з'яўляецца не толькі мова і паэзія, але і такая небанальная рэч, як шкарпэткі. Ці не ёсць творчасць для яе ўцёкамі ад адзіноты, ад боязі-страху ўласнай закамплексаванасці?

Не пабаюся прадбачыць, што такая проза, з тэмамі білінгвізму, слэнгу, сяброўства, кахання, напружанай працы для будучай самарэалізацыі et., дзякуючы актуальнасці праблематыкі і гендэрнай скіраванасці, будзе карыстацца папулярнасцю ў моладзі.

Сэнсавы акцэнт у загалоўку прапаную ставіць на гусце.

Смачнага прачытання!

Ігар ЗАПРУДСКІ,
рэдактар аддзела прозы
часопіса «Малодосць»

Малюнак Наташы Арцёмавай

ЛЕРА ГІЛЕЎСКАЯ

Адэкалонны тытунь

Апавяданне

Гілеўская Лера нарадзілася 30 лістапада 2005 года ў Мінску. Навучаецца ў Мінскім дзяржаўным каледжы мастацтваў на аддзяленні харэаграфіі.

— **П**рыгажуня, ну што ты? Як дамовіліся? Я чакаю ля парка, тут Горкі неяк надта злосна на мяне глядзіць, але я спрабую не зламацца пад яго цяжкім позіркам.

Тэлефон злосна затросся, як старенькая пральная машына, — добры знак, што прыйшло паведамленне.

— Так, прабач, я, як звычайна, згубілася ў родным, але такім складаным Мінску. Хто ж ведаў, што плошча і праспект Перамогі — гэта крыху розныя мясціны, — пальцы са свежым манікюрам хуценька забегалі па клавіятуры. — Але я ўжо амаль, пачакай, калі ласачка.

— Я табе ўсё жыццё чакаў, яшчэ дзесяць хвілін як-небудзь здолею.

І, як звычайна, ён блытае «цябе» і «табе». Гэта кананічная з’ява, умешвацца не здаецца дарэчным. Ён ніколі не размаўляў па-беларуску, жартаваў, што па-майстэрску валодае трасянкай, але вельмі намагаўся дзеля Юлі хаця б пісаць на роднай мове.

Пакуль давалася гэта цяжка, але ад кожнай «ў» у паведамленні Юліна сэрца рабіла кульбіт. Закахацца ў хлопца нескладана, а калі чэканне і гэканне злітае з вуснаў, то супраціўляцца тым больш не атрымліваецца.

О, гэта ж цырк! Яна была там калісьці з бацькамі ў дзяцінстве. Ведаеце, калі была малая, хадзіла ў цырк, бо любіла жывёл, зараз не ходзіць, бо любіць іх. Сам па сабе цырк — рэч дрэнная, але зараз добры знак, што яна амаль ля мэты.

А вось і тыя ж самыя, калісьці жоўтыя, вазы. У Юлі нават такія шкарпэткі ёсць. Наогул, гэта была яе маленькая слабасць — прышпільныя шкарпэткі, але нагавіцы заўсёды былі даўжэнныя, да самай падлогі, і хавалі гэтую схільнасць. Сёння на ёй былі шэрыя з надпісам «трымай адлегласць». Ці быў гэта знак-дэвіз — застанецца та-ямніцай.

«Прыпынак «Плошча Перамогі». Асцярожна, дзверы зачыняюцца». Вось ён — невялічкі, але такі цёплы куточак

АНАСТАСІЯ БАЛАХОНАВА

У пошуках новага сэнсу

Вершы

Балахонава Анастасія нарадзілася 9 кастрычніка 2004 года ў Гомелі. Студэнтка другога курса факультэта англійскай мовы Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта.

Назаўжды чарнавік: «Вітаю!» —
Недапісанае паведамленне
Ужо тыдзень перад вачамі, —
Ціха плача ў кутку сумленне.

Гучна плачуць пад бокам страхі,
Невядомыя, неабсяжныя,
І трывожнасць будзе гмахі,
Ведучы мяне да сканання.

Я ўдыхаю паветра з болем,
Выдыхаю дурным пытаннем:
Я даскочыць хачу да столі,
Ці прайду я выпрабаванне?

Той іспыт ад уласнай існасці,
Што адкрые раптоўна дзверы,
Што вядзе да прыняцця сутнасці
І, вядома, зламае сцены.

Назаўжды чарнавік: «Вітаю»,
А за ім — мірыяды рыфмаў,
Я пішу і не адпраўляю,
Напісаўшы мільярды літар.

у пошуках новага лета
нам трэба бегчы далей,
у пошуках новага сэнсу
нам трэба падняцца раней.

шукаючы новае шчасце,
будзем ў пустэчы дом,
забыўшыся на напасці,
разам далей ідзём.

ламаем галовы, марым,
спатыкнёмся мы незнарок,
бывае. ўсё адно — ўстанем
і зробім наперад крок.

Фота з архіва А. Балахонавай

ДАНЯ РАТАЙЧЫК

Зімнія чары

Фантазійны эскіз

Ратайчык Даня нарадзілася 6 красавіка 1998 года ў Бабруйску. Скончыла філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і аспірантуру пры Інстытуце літаратуразнаўства НАН Беларусі. Працуе ў музейнай сферы. Літаратурны дэбют адбыўся на старонках часопіса «Маладосць».

.....

Так склалася, што ў далёкай-далёкай, схаванай ад людскіх вачэй, даліне над ярам, якую чамусь у народзе празвалі Сумнай далінай, некалі пасварыліся Лета і Зіма. Дрэвы шапталі часам адно аднаму тую гісторыю пра брата ды сястрыцу, якія доўга спрачаліся, чыё панаванне мусіць быць даўжэйшым. У кожнага былі свае аргументы, але Зіма не збіралася ісці на ўступкі. Яна была гатовая на ўсё, каб ёй дастаўся ўвесь год цалкам — толькі так, ні днём меней. На баку Лета аказалася яшчэ адна сястрыца — Вясна, а капрызную Зіму падтрымала Восень. У выніку, пасварыўшыся канчаткова, разышліся брат і сястра ў розныя бакі. І цяпер год за годам кожны з іх стараецца зрабіць усё, каб яго панаванне было найдаўжэйшым.

І добра, каб іх сварка засталася толькі ў Сумнай даліне. Не тое б было! Кожны год ва ўсім свеце Зіма разам з Восенню спрабуюць знішчыць усё жывое, што трапляецца на іх шляху. Восень распачынае гэты смяротны шлях, даючы зямлі і прыродзе менш сонца, паступова заклікаючы халоды, праганяючы птушак у цёплы вырай.

А потым яе натхняльніца Зіма, займеўшы ўжо падрыхтаваную глебу, пачынае свой знішчальны сцюдзёны танец супраць усяго жывога. Льдом і завірухай праходзячы па зямлі, яна бязлітасна замарожвае ўсё.

Але прырода, ведаючы пра гэты штогадовы кругабег, навучылася прытварацца мёртвай: жывёлы хаваюцца па глыбокіх норах і спяць, дрэвы да апошняга лісціка скідаюць з сябе адзенне і заміраюць не дыхаючы, ручаі і рэкі спыняюць сваю хаду пад ледзяной коркай. А Зіма ходзіць і цешыцца сваёй файнай работай. Але ж тое заўжды ненадоўга.

Уся прырода ведае: варта проста крыху сцішыцца. Што такое тры месяцы сну для векавых дрэў, для старажытных рэк? Амаль нічога, тым больш калі ведаеш, што гэта не назаўжды.

Заўсёды, нават пасля самай лютай сцюжы, прыходзіць Вясна.

Яна праходзіць па даліне, ласкава і далікатна дакранаючыся да ўсяго жывога, як бы кажучы: «Гэ-э-эй, прачынайся». Прырода пачынае абуджацца, а Зіма, разумеючы, што яе зноў абхітрылі, пакрыўджаная, сыходзіла ў нябыт. На жаль,

не назаўжды, толькі, можа, на якіх паўгода. Усе ўжо прызвычаліся да гэтага традыцыйнага змагання, асабліва жыхары Сумнай даліны над ярам, у якой некалі ўсё і пачыналася.

Першым у даліне звычайна прачынаўся магутны стары Явар. Ён рос у гэтай мясціне ўжо безліч гадоў, назіраючы за парадкам і апякуючы ўсё жывое. Не зважаючы на шануюны ўзрост ды вялікую раскідзістую крону, Явар поўніўся жыватворнымі сокамі, — наканаванасць прарочыла яму яшчэ доўгія гады.

Панаванне Зімы ён пераносіў лёгка, ужо звыкся з гэтым адвечным змаганнем. Толькі адно турбавала Явара падчас марознага зацішша ў Сумнай даліне — яго каханая, маладзенькая Каліна. Яна з’явілася тут пяць гадоў таму, толькі летась дала свой першы плён і вельмі цяжка пераносіла Зіму.

— Гэй! Добрага дня самай прыгожай дзяўчыне ў гэтым краі! — радасна сказаў Явар і ласкава прашамацеў сваім маладым лісцем па пухнатай шапачцы сваёй соннай каханай.

— І вам вітанні... Вох...

— Што такое, мая прыгажунька?

— Ды, здаецца, я толькі прачнулася. Мне так нязвыкла, сцюдзёна, зябка і...

— І?

— Прабачце мне за няёмкае пытанне. А Вы... хто?

— Як жа?! Каліначка мая, любая! Як жа хто я?!

— Мне вельмі няёмка. Можа, ад доўгага сну і моцнага холаду я... мала што памятаю?.. — адказала Каліна, быццам бы маючы сумнеў у кожным сваім слове.

Явар сумна апусціў свежую лістоту, якая паспела за нядоўгі час вясновага панавання ўжо з’явіцца на яго магутных галінах, і цяжка ўздыхнуў.

— Я ведаў, што некалі такое можа здарыцца, адбыцца з кожным з нас. Але не цяпер! Не зараз, калі надышла такая прыгожая Вясна!

— Вясна? А... як яна надышла? — зашамацела рэдкім яшчэ лісцем зацікаўленая Каліна.

— Ты і гэтага не памятаеш?.. Зусім?..

— Здаецца... што не.

Явар прызадумаўся.

— Давай я пакажу табе ўсё, што ёсць у нашым краі. Няйначай нешта зможа падацца табе знаёмым і вярнуць памяць! — прапанаваў Явар і падумаў. — А таксама, мабыць, нагадае пра мяне.

— Мяркую, тое добрая ідэя, — крыху разгублена адказала Каліна. — Але мне так халодна, можа быць, вам вядома чаму?

— Вядома? А як жа ж, мая красачка. На табе яшчэ зусім мала лісця! Гэта хутка выправіцца, а пакуль што глядзі.

У гэты момант Явар напружыўся. Каліна здзіўлена зірнула ўверх і пабачыла, што магутнае старое дрэва побач з ёй стараецца пасунуць сваю векавую крону. Сярод галін, якія павольна і цяжка перамяшчаліся ў прасторы, пачало прабівацца незнаёмае прыёмнае святло.

— Як жа добра. Што гэта? Так хораша стала раптам.

— Гэта веснавое сонейка, мая красуня. Цяпер якраз поўдзень, яно свеціць з найбольшай сілай. Так лепш?

— Так, сапраўды лепш.

— Добра. А цяпер давай успамінаць. Толькі будзем ціхенька, вельмі ціхенька, каб не парушыць шамаценнем незалежнае ад нас жыццё ў даліне. Вядома, нашая мова зразумелая толькі нябёсам, але ж я ведаю, колькі гаманы мы з табою можам нарабіць.

Ніжнімі галінамі Явар спусціўся да самай зямлі. Прайшоўшыся імі па маладзенькай траве, ён рэзка ўзняў галіны ў напрамку любай.

— Вой, што гэта? Навошта?!

— Гэта раса. Каб крыху асвятлыцца з раніцы, — адказаў Явар і ціхенька расмяяўся.

Каліна хутка зразумела, што за халодныя кропелькі трапілі на яе. Пачала далікатна варушыць танючкімі галінкамі, умываючы маладзенькую рэдкую лістоту. А Явар тым часам пачаў свой расповед. Ён паказаў сваёй мілай Каліне ручай, які толькі-толькі прачнуўся, а ўжо пачаў свой гаманкі бег, жывёл, якія абудзіліся пасля зімовай спячкі, распавёў пра тое, што бачыць са сваёй вышыні.

МАЦВЕЙ ЛІШЫН

Думкі-карані

Вершы

Лішын Мацей нарадзіўся 29 лістапада 1987 года ў Гомелі. Скончыў факультэт традыцыйнай беларускай культуры і сучаснага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Жыве ў Мінску, працуе педагогам-арганізатарам у ДУА «Сярэдняя школа № 226 г. Мінска». Піша вершы і прозу.

Аб чым ты марыш, небарака?
Бо зруйнаванае жыццё
Ніколі не было падзякай...
Таму шукаеш забыццё?

«Яно такое, з ім салодка —
Стан канчатковай цішыні.
Мо, толькі зранку ў роце горка...»

Тады паветра заглытні!
Адчуй, як вабіць свежы вецер,
Як можна ці не можна быць!

...«Балюча мне на гэтым свеце,
Маркотна і няўтульна жыць!»

Дзе край зямлі,
там, дзе няма аблокаў,
у лесе чорным,

пад вялізным дубам,
там думкі-карані
ляжаць глыбока,
валодаюць маім
адвечным сумаам.

Туды пайду,
каб болей так не прагнуць...
Ад гэтага жыцця
не трэба болей...
Апошняя апанавана жахам,
што ў пошуку
празрыстай волі.

Святла я прагну —
вось адказ на сёння,
бо калі «не»,
дык лягу пад тым дубам.
Схавае ён мяне глыбока:
там побач буду
са сваім адвечным сумаам.

ПЯТРО ЖАЎНЯРОВІЧ

Дароўныя надпісы Уладзіміра Караткевіча дзецям і моладзі

Уладзімір Караткевіч цудоўна разумеў, якую ролю выконвае кніга ў жыцці маладога чалавека, якім шляхам трэба рухацца, каб прышчапіць яму патрэбу ў чытанні, у папаўненні свайго кругагляду, каб выхаваць сапраўднага патрыёта, без чаго пісьменніку не ўяўляўся і сапраўдны грамадзянін краіны — адказны працаўнік на сваім абраным месцы дзейнасці, надзейны абаронца Радзімы, клапатлівая маці і спагадлівы бацька. Самы знакаміты публіцыстычны твор пісьменніка — кніга «Зямля пад белымі крыламі» — невыпадкова адрасавалася падлеткам, дзецям, якія толькі рыхтаваліся ўступіць у дарослае жыццё. У артыкуле «Твой зорны час» У. Караткевіч адзначае: «Таму кожны павінен працаваць на карысць грамадства, бо яму без яго — без мяне, без цябе (так, менавіта без **цябе**, друг!) — абысціся нельга. Нельга абысціся без тваёй працы, без тваёй адданасці і адказнасці».

Пры падрыхтоўцы 23-га тома Збору твораў У. Караткевіча асаблівую цікавасць выклікалі кнігі, часопісы, фатаграфіі У. Караткевіча з дароўнымі надпісамі, адрасаванымі дзецям і моладзі. Сам настаўнік па адукацыі (працаваў у школе ў 1954—1956 гг. у вёсцы Лесавічы на Украіне і ў 1956—1958 гг. у Оршы), пісьменнік звяртаецца да адрасатаў як да роўных, дае па-

рады, жартуе, паказвае, якімі хоча іх бацьчыць. Часта У. Караткевіч заклікае маладых людзей быць вартымі здзейсненага іхнімі бацькамі, якія аддана служылі сваім талентам, сваёй працай у імя працвітання Беларусі. Здаецца, кожнае слова ў надпісе — на сваім месцы, хоць ён мог стварацца экспромтам, як бы на хаду.

Умоўна абраныя дароўныя надпісы (інскрыпты) можна падзяліць на дзве групы: адрасат калектыўны і адрасат індывідуальны. У першай групе гэта школьнікі пэўнай установы адукацыі, у другой — дзеці сваякоў і сяброў (навукоўцаў, пісьменнікаў, іншых творчых работнікаў...).

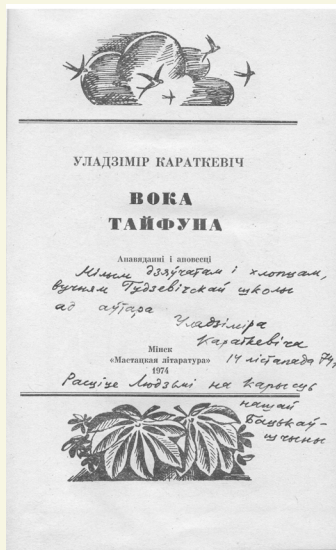
Першую групу складаюць пяць дароўных надпісаў.

Чатыры з іх — вучням Гудзевіцкай сярэдняй школы Мастоўскага раёна Гродзенскай вобласці. Гэтаму спрыяла тое, што ў 1968 г. па ініцыятыве настаўніка, краязнаўцы, музеязнаўцы Алеся Белакоза (1928—2016) на базе кабінета беларускай мовы і літаратуры быў створаны літаратурна-краязнаўчы музей, які, дарэчы, у 1990 г. набыў статус дзяржаўнага як Гудзевіцкі літаратурна-этнаграфічны музей. Захаваліся і 6 лістоў У. Караткевіча гудзевіцкім школьнікам: 3 калектыўнаму адрасату (звароты «Дарагія вучні!», «Добры дзень, дарагія мае дзяўчаты і хлопцы з Гудзевічаў!», «Дарагія мае дзяўчаты і юнакі!») і 3 — індывідуальнаму (звароты «Добры дзень, паважаная Ліля!», «Дарагі Дзіма!», «Паважаныя Раіса і Рыта!»). Лісты і кнігі з дароўнымі надпісамі 2—4 захоўваюцца ў фондах музея.

1. Надпіс на тытульным аркушы кнігі: Караткевіч У. Вока тайфуна: аповяданні і аповесці. Мінск: Мастацкая літаратура, 1974.

Мілым дзяўчатam і хлопцам, вучням Гудзевіцкай школы, ад аўтара Уладзіміра Караткевіча. 14 лістапада 74 г. Расціце Людзьмі на карысць нашай Бацькаўшчыны.

Кніга з першым дарчым надпісам не была ўручана (адаслана) у Гудзевічы і сёння знаходзіцца ў кнігазборы працоўнага кабінета пісьменніка ў Мінску. Напісанне *Людзьмі* акцэнтнае ўвагу на важнасці гэтага слова, літаральна набывае

дублетнасць з канструкцыяй «сапраўднымі людзьмі».

2. Надпіс на тытульным аркушы кнігі: Караткевіч У. Зямля пад белымі крыламі: нарыс. Мінск: Мастацкая літаратура, 1977.

Дзяўчатам і хлопцам Гудзевіцкай школы, сёстрам і братам на гэтай нашай зямлі. Ул. Караткевіч. 8 мая 79 г.

У надпісе выяўляецца пашыранае для інскрыптаў У. Караткевіча імкненне далучыць назву падараванай кнігі для раскрыцця аўтарскай задумы. Школьнікаў пісьменнік лічыць сёстрамі і братамі, найменнік нашай робіць аўтара і адрасатаў роднымі, блізкімі людзьмі з агульным лёсам.

3. Надпіс на тытульным аркушы кнігі: Караткевіч У. З вякоў мінулых: апавяданні, аповесці. Мінск: Мастацкая літаратура, 1978.

Вучням Гудзевіцкай школы на добры ўспамін, каб любілі Беларусь з яе мінулымі і будучымі вякамі. Ул. Караткевіч. 8 мая 79 г.

Назву кнігі пісьменнік трансфармуе, бо любіць Беларусь старажытную (мінулую) важна, але мала, таму, якраз дарэчы для школьнікаў, далучаюцца будучыя вякі.

4. Надпіс на тытульным аркушы кнігі: Караткевіч У. Матчына душа: вершы. Мінск: Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя мастацкай літаратуры, 1958.

Вучням Гудзевіцкай школы маю першую (у многім вучнёўскую) кнігу. Уладзімір Караткевіч. 28 жніўня 1979 г.

Дароўны надпіс таксама ўяўляецца невыпадковым, бо падараваць вучням у многім вучнёўскую кнігу — значыць прымусіць іх задумацца, у чым яе «вучнёўкасць», магчыма, папярэдзіць, засцерагчы ад памылак.

5. Надпіс на форзацы кнігі: Караткевіч У. Блакіт і золата дня: апавяданні і апавесць. Мінск: Дзяржвыд БССР, 1961.

Школе-музею Кузьмы Чорнага ў Цімкавічах — з павагаю ад сэрца — гэтую сціпную кнігу. Ул. Караткевіч. Мінск. 12.VII. 62.

Сёння кніга захоўваецца ў фондах Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры. Цімкавічы — вёска ў Капыльскім раёне Мінскай вобласці, у якой прайшлі дзіцячыя і школьныя гады Кузьмы Чорнага. Цімкавіцкая сярэдняя школа ў аграгарадку носіць імя знакамітага земляка. У Караткевіч выказвае павагу стваральнікам музея знакамітага беларускага пісьменніка і лічыць сціплай сваю першую праявітую кнігу (верагодна, у параўнанні з прозай К. Чорнага).

У **другую** групу ўваходзяць 24 надпісы (выяўленыя да сёння). Пададзім надпісы ў храналагічнай паслядоўнасці.

Першыя чатыры дарчыя надпісы на рускай мове адрасаваны пляменніцы Надзеі Кучкоўскай (нар. 1948), дачцэ сястры Наталлі, сям'я якой на той час жыла ў Чалябінску (пасёлак Шагол, там месцілася вайсковая авіяцыйная частка, дзе служыў

ЛЮСТЭРКА ЛЁСУ

АЛЕСЬ КАРЛЮКЕВІЧ

З маленькай вёскі
з вялікімі марамі...

Алес Карлюкевіч — чалавек, у якога за доўгую ягоную кар'еру ўзялі вялікае мноства інтэрв'ю. Як у галоўнага рэдактара газет «Чырвоная змена», «Літаратура і мастацтва» і «Звязда», дырэктара выдавецкага дома «Звязда», міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь і старшыні Саюза пісьменнікаў. 6 студзеня яму споўнілася 60 гадоў. І замест таго, каб перабіраць заслугі і дасягненні, хочацца звярнуцца да самага шчаслівага перыяду жыцця кожнага чалавека — да дзяцінства і юнацтва. Пагаварыць пра мары, крытыку і тугу на Радзіме.

Шчасце за грошы

● — Вы памятаеце першую кніжку, якая вас захапіла?

● — Памятаю. Вельмі нечаканая, на самай справе. У падлеткавым узросце мне трапілася кніга армянскага пісьменніка Варткеса Тэвекеляна пра генацыд армян. Я знайшоў яе на этажэрцы ў дзеда. Этажэрка была вельмі вялікая, але чыталі адтуль не надта шмат. Кніжка захапіла менавіта тым, што паказвала зусім незнаёмае жыццё. Рэльеф, якога я не ведаў. Людзей, якія паводзілі сябе не так, як я чакаў. Здаецца, з таго часу і з'явілася мая цікавасць да гісторыі і гістарычнай літаратуры.

● — Бацькі падтрымлівалі вашу прагу да чытання?

● — Канешне. З памяці ўжо сцёрлася, што чыталі мне яны, але яшчэ да школы тата навучыў мяне літарам і лічбам. А маці была настаўніцай пачатковых класаў, таму іх уплыў сказаўся на маім выхаванні. Яшчэ ў нас у вёсцы была вельмі добрая сельская бібліятэка, у якой я стаў частым госцем з другога ці трэцяга класа. І нават у нашай пачатковай школе было дзве кніжныя шафы. Я з шостага класа збіраў паэтычныя зборнікі. Да гэтага беражліва захоўваю тое прадчуванне, з якім упершыню купляў Вольскага і Шаўня, у якой краме набыў Стральцова. Кнігі тады былі таннейшымі, чым зараз. Дзеці летам працавалі ў калгасе, але я ўсё роўна адкладаў грошы з абедаяў. Памятаю, што грошай з трох абедаяў хапала на кнігу ў цвёрдай вокладцы, з аднаго — у мяккай. Не зацікавіцца чытаннем у такіх умовах было, здаецца, проста немагчыма.

Рэдакцыя і рэдакцыйная калегія часопіса «Маладосць» віншуюць Алеся Мікалаевіча Карлюкевіча з 60-годдзем!

ЯНА ЯНІШЧЫЦ

«Не толькі ствараць,
але і захоўваць...»

Яна Янішчыц — студэнтка мастацкага факультэта Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў па спецыяльнасці «манументальна-дэкаратыўнае мастацтва (рэстаўрацыя)» — нарадзілася 30 верасня 2002 года ў Мінску ў сям’і Андрэя Сяргеевіча Янішчыца і Юліі Аляксандраўны Ступак.

Ідэя запісаць інтэрв’ю з Янаю ўзнікла дзякуючы выставе «На беразе ракі...», якая адкрыта ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры 22 лістапада 2023 года і прысвечана 75-гадоваму юбілею Яўгеніі Янішчыц. На выставе экспануюцца асабістыя рэчы з сямейнага архіва паэткі і карціны яе ўнучкі Яны.

● — Яна, ты яшчэ студэнтка, а твае мастацкія творы ўжо прадстаўлены на выставе ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры. І гэта няпростая выстава, яна прысвечана 75-годдзю Яўгеніі Янішчыц, тваёй бабулі. Распавядзі пра свае працы, пра гэтую і іншыя выставы.

● — Гэтая выстава сапраўды вельмі важная падзея для мяне. З аднаго боку, яна паўнаватасны пачатак майго творчага шляху як мастака (фемінітывы не люблю), з другога боку, гэта ўсведамленне вялікай спадчыны, якую пакінула мая бабуля, Яўгенія Янішчыц. Я хачу, каб людзі ведалі яе паэзію, каб разумелі, які ўнёсак яна зрабіла ў беларускую літаратуру. Сёння асабліва важна зберагаць любоў у сэрцы, бо надта многа агрэсіі. А паэзія Яўгеніі Янішчыц прасякнута святлом і любоўю да зямлякоў, да навакольнага свету, прыроды, роднай зямлі, нягледзячы на тое, што і болю ў ёй многа.

Ідэя выставы «На беразе ракі...» нарадзілася ў мяне ў мінулым годзе, калі ў Акадэміі была вольная пленарная практыка. І я разам з бацькамі паехала ў Пінск да татавай радні. Мы практычна кожны год там бываем, і я даўно заўважыла, якая адметная там прырода. Я ўжо ведала, што ў 2023 годзе юбілей бабулі і што гэта выдатная магчымасць паказаць краявіды яе родных мясцін. На выставе прадстаўлена 12 жывапісных прац. Большая частка з іх напісана ў Велясніцы і ў Рудцы. Я не вельмі люблю пісаць з натуры, мне больш падабаецца ўвасабляць уражанні ад сузірання прыроды. Таму раблю многа здымкаў, а затым ужо нараджаецца зборны вобраз. Люблю эксперыментавать з фактурамі, вобразамі, колерам. Працую ў розных тэхніках і жанрах. Памеры карцін таксама розныя: ад невялікіх да значна большых.

Цікавая гісторыя стварэння карціны «Від на Прагу». Яшчэ ў дзяцінстве я ўбачыла прыгожы здымак бабулі, зроблены ў Празе. Праз некалькі гадоў я сама апынулася ў гэтым цудоўным горадзе, і мяне ўразіў від з Карлавага моста. Так з’явілася карціна.